

- چهارشنبه ۳۱ فروردین ماه ۱۴۰۱**
- سال دوازدهم - شماره ۲۲۸۰**

سپهرغرب، گروه شهر – طاهره ترابی‌مهوش؛ یکی از اساتید آینده‌پژوهی با بیان اینکه در کشورهایی که تحقق شهر دوستدار کودک در شهرهایشان به‌صورت واقعی دنبال می‌شود در گام نخست نسبت به عارضه‌یابی و آسیب‌شناسی اقدام می‌کنند گفت: نظر شخصی بنده در خصوص شاخص مورد توجه در شهر کودک‌محور، توجه به مبنای اخلاقی همچون پاکی، صداقت و بی‌آلایشی کودکانه است یعنی بیش از آن‌که بحث شهرسازی مطرح باشد موضوع فرهنگ در این مقوله از اهمیت بالایی برخوردار است. فضاهای شهری در برآورده ساختن نیازهای اجتماعی، فردی و حتی فرهنگی کودکان نقش منحصربه‌فردی دارند، امروزه در اثر توسعه و گسترش روزافزون شهرهای کوچک و بزرگ حقوق کودکان در دسترس به فضاهای شهری مطلوب نقض شده است. در شرایطی که بیش از نیمی از کودکان در محیط‌های شهری زندگی می‌کنند و فضاهای شهری بخش عمده‌ای از زمان و محیط زندگی روزمره کودکان را به خود اختصاص می‌دهند، ارتقای کیفیت این فضاها متناسب با کودک در سلامت و رشد قوای جسمی، تقویت تعاملات اجتماعی، همبستگی‌های گروهی، پرورش خلاقیت در کودکان، پرورش شهروندانی فعال و مطالبه‌گر، انتقال هویت و فرهنگ به نسل‌های بعدی مؤثر باشد. علی‌رغم اهمیت موضوع و ابعاد سازنده آن در شهر، توجه چندانی به آن نشده و به‌نظر می‌رسد از توجه به ابعاد، معیارها و شاخص‌های آن در فضاهای شهری تفسیر مطلوبی نشده است.

پس با توجه به اهمیت موضوع و ازآنجاکه شهر همدان باایجاد چند اتاق کودک و مادر داعیه ایجاد شهر کودک‌محور را دارد برآن شدم تا گفت‌وگویی را با ایمان رضوانی، دکتری آینده‌پژوهی و استادیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی و همچنین حجت‌الاسلام ناصر صفری افلاکی؛ رئیس کمیسیون فرهنگی شورای شهر همدان ترتیب دهم که در ادامه می‌خوانید:
استادیار دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی با بیان اینکه کودکان با عنوان بخشی از جامعه، در فضای شهری با مجموعه‌ای از خواسته‌ها و نیازهای خاص، به‌اجبار استفاده‌کننده محیط ساختگی نسل دیگری هستند گفت: بر این اساس همان‌طور که توسعه زیرساخت‌های شهری در بهبود بخشیدن و پیشرفت توسعه شهری به سمت توسعه‌ای صحیح و کارآمد بسیار مهم است، طراحی صحیح فضاهای شهر متناسب با زندگی کودکان که سازندگان نسل‌های بعدی هستند در سوق دادن جامعه انسانی به سمت جامعه‌ای سالم و مطلوب از اهمیت زیادی برخوردار است. ایمان رضوانی با تأکید بر اینکه برنامه‌ریزی،

روز «همسایه‌داری» در شهرهای فرانسه دوباره احیا شد

و نوشیدن می‌آورد با یکدیگر قرار بگذارند. اگر همسایه‌ها تصمیم داشته باشند که شهرداری را در این طرح شرکت دهند، می‌توانند با مسئولان تماس بگیرند و کمک‌های بیشتری دریافت کنند.

در بعضی کشورها، مانند لوکارامبورگ که مقامات محلی آن از روز همسایگان حمایت کرده‌اند، حتی کارت‌های دعوت، فضاسازی و برنامه‌ی برای ارائه فضای عمومی برای برگزاری جشن در نظر گرفته شده است و میز و نیمکت‌های مخصوص نصب می‌شود. هدف اصلی روز همسایه مقابله با گرایش به انزواي اجتماعی در مراکز بزرگ شهری است. از آنجایی که تعداد زیادی از اروپایی‌ها در آپارتمان‌های اجاره‌ای در مناطق پرجمعیت زندگی می‌کنند و شغل، کشور یا شهرشان را اغلب تغییر می‌دهند، روابط اجتماعی در یک محله به طور صحیح شکل نمی‌گیرد. روز همسایه‌ها راه‌حل خوبی برای گریز چندساعتی از انزواي زندگی شهری است که با حمایت شهرداری‌ها حالت رسمی‌تری به خود می‌گیرد. از زمان شروع همه‌گیری، ابتکار روز همسایه‌ها به دلیل غیرقانونی شدن تجمعات اجتماعی با اختلال مواجه شد هرچند برگزارکنندگان سعی کردند با تغییر این ابتکار به نام «روز همسایه‌ها در بالکن» وضعیت را اصلاح کنند. اکنون، در حالی که محدودیت‌های کووید-۱۹ در سراسر اروپا در حال از بین رفتن است، مردم دوباره مشتاق هستند که دور هم جمع شوند و روابط خود را با جامعه محلی احیا کنند. روز همسایگان ابتدا در پاریس در سال ۱۹۹۹ مشخص شد که در اولین دوره خود ۸۰۰ مجتمع در آن شرکت کردند اما با جلب توجه شهرداری‌ها، این جنبش به سرعت رشد کرد. تا سال ۲۰۰۸، ۲۸ کشور اروپایی این روز را به رسمیت شناختند که مجموعاً هشت میلیون شرکت‌کننده داشت.

استقبال از این روز تا سال ۲۰۱۹ با حضور ۱۳۹۰ شهرداری و انجمن‌های مسکن ادامه داشت که در مجموع ۳۰ میلیون نفر در این روز شرکت کردند. در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۱، این ابتکار به دلیل محدودیت‌های COVID مجبور به لغو اجباری شده بود.

طراحی و ساخت مکان‌ها و فضاهای مناسب کودکان در شهر، نیاز به افکار روشن، نو و نگرشی نوین دارد افزود: این مهم ازآنجا نشأت می‌گیرد که کودکان بیشتر از بزرگسالان، از محیط اطرافشان تأثیر می‌پذیرند و رشد اجتماعی، احساسی، عاطفی، روانی و جسمی آن‌ها به‌شدت تحت تأثیر کیفیت محیط است. وی افزود: منظور از محیط، شهر، محله، کوچه، خیابان‌ها، مهدکودک، مدرسه، فضاهای بازی و به‌طورکلی هرجایی است که فرد به‌عنوان کودک سال‌های اولیه عمر خود را در آن سپری می‌کند. این استادیار دانشگاه با بیان اینکه تعاریف بسیاری از شهر کودک وجود دارد به‌طوری‌که برخی آن را بر اساس خصوصیات ذاتی کودک یعنی صداقت، پاکی و بدون آلرژی بودن مطرح می‌کنند افزود: برخی نیز آن را بر اساس پویایی، تحرک، نشاط و در نهایت فعالیت‌محور تعریف کرده‌اند.

رضوانی با اشاره به اینکه برخی نیز شهر کودک‌محور را تلفیقی از دو تعریف ارائه‌شده می‌دانند، تصریح کرد: درواقع این نگرش به معنای ایجاد شهر بر مبنای خواسته‌های کودکانه است.

وی با تأکید بر اینکه در این رویکرد همزمان پاکی، صداقت و دوست داشتن رنگ‌های شاد، زندگی فرخ‌بخش و پویایی و نشاط به‌صورت تلفیقی از سوی نظریه‌پردازان مورد توجه است تصریح کرد: نظر شخصی بنده در خصوص شاخص مورد توجه در شهر کودک‌محور نیز پاکی، صداقت و بی‌آلایشی کودکانه است یعنی بیش از آن‌که بحث شهرسازی مطرح باشد موضوع فرهنگ در این مقوله از اهمیت بالایی برخوردار است.

این آینده‌پژوه با اشاره به الزامات رسیدن به شهرهای کودک‌محور، خاطرنشان کرد: در این بحث فعالیت در دو حوزه باید در اولویت قرار گیرد؛ نخست در حوزه فرهنگی این مسئله، بدین مفهوم که باید موضوعاتی همچون صداقت و راست‌گویی بر مبنای دین مبین اسلام موردتوجه باشد که تلاش در این زمینه بنا به دشواری‌های پیش رو سخت خواهد بود و نیازمند فرهنگ‌سازی عمیق است.

رضوانی ادامه داد: دیگری توجه به مسئله شهرسازی است که به‌عزم بنده می‌بایست در این موضوع نگاه روان‌شناسی رنگ و کودک مورد توجه ویژه قرار گیرد.

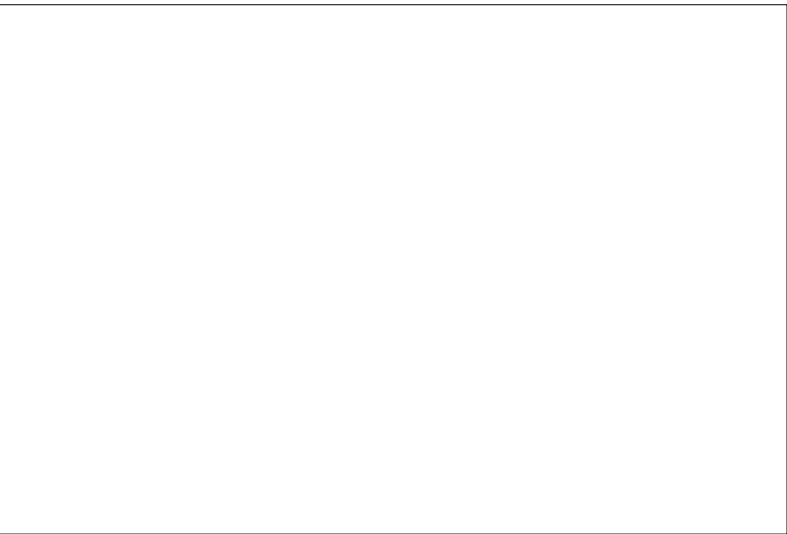
وی با بیان اینکه بر اساس این شاخص‌ها باید

فضاهای مبتنی بر طراحی و معماری کودکانه یعنی پرهیز از گوشه‌های زمخت، حجم‌های سفت‌وسخت مکعبی و پرهیز از مصالحی که تیره و به لحاظ روانی خشن هستند مورد توجه قرار گیرد، تشریح کرد؛ علاوه بر این نباید از یاد برد که

شهر

عارضه‌یابی پیش درآمد مغفول در شهرهای دوستدار کودک

رئیس کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر همدان: طرح شهر دوستدار کودک همچنان پابرجاست

کودک درون بسیاری از ما بزرگسالان نیز هنوز زنده است پس وقتی از شهر کودک‌محور بحث می‌کنیم الزاماً توجه ما صرفاً به سن نیست بلکه می‌تواند ملایک ما در بخشی از این فرایند بحث روان‌شناسی درونی و کودکانه افراد نیز باشد.

این استادیار دانشگاه با تأکید بر اینکه طبق آنچه گفته شد توجه به روان‌شناسی در طراحی شهری در این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است اظهار کرد: در کشورهایی که این مهم در

شهرهایشان به‌صورت واقعی دنبال می‌شود در گام نخست نسبت به عارضه‌یابی و آسیب‌شناسی اقدام می‌کنند به طور مثال با توجه به بروز کرونا و عدم امکان تفریح و حضور در مدارس در نظرسنجی انجام‌شده به‌نظر می‌رسد کودکان

دچار خشونت شده‌اند پس در انتخاب رنگ برای طراحی شهری به‌دنبال استفاده از رنگ آبی با خصوصیت آرامش‌بخشی برمی‌آیند.

رضوانی افزود: توجه به این مباحث همگی منوط به داشتن یک پیش‌درآمد بر اساس نیاز جامعه است که متأسفانه این مهم در کشور ما مورد توجه نیست و اجرای طرح‌ها و زیرساخت‌های شهری بدون توجه به این مقوله از سوی مدیران شهری مورد توجه قرار نمی‌گیرد.

وی با گلیاه از این رویکرد که شهر کودک‌محور در ایران به نصب تاب و سرسره در پارک و رنگ‌آمیزی قرمز و زرد دیوارهای آن مغفول شده عنوان کرد: در حالی که توجه به این مقوله در هر شهر نیازمند نسخه بومی آن بر اساس نیازهایی است که از طریق عارضه‌یابی در پی نظرسنجی انجام پذیرفته است.

این استاد دانشگاه با اشاره به اینکه در شهرهای کودک‌محور واقعی توجه به تقویت خلاقیت کودکان و مسئولیت‌پذیر کردن آن‌ها در قبال شهر از طریق ایجاد پارک‌های خلاقیت و

نیست بلکه به محلی برای فروش ترشی، لواشک و در نهایت بهره‌مندی از آن از سوی مدیران شهری، آموزش و پرورش و سازمان فنی و حرفه‌ای به‌عنوان گزارش عملکرد بدل شده است.

در ادامه رئیس کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر همدان با بیان اینکه اگر بخواهم اجرای طرح شهر دوستدار کودک در همدان را در یک جمله خلاصه کنم باید بگویم این طرح سر جای خودش هست گفت: بدان معنا که این طرح، ایده و برند برای شهر همدان همچنان پابرجاست.

حجت‌الاسلام ناصر صفری افلاکی ادامه داد: حتی قرار است یکسری از شهرداران کلان‌شهرها طی ماه جاری به خاطر دارا بودن چند برند در عرصه شهری، به بازدید از زیرساخت‌های موجود و چگونگی آن خواهند پرداخت که یکی از این برندها شهر دوستدار کودک و خلاق است.

وی با اشاره به اینکه دبیرخانه شهر دوستدار کودک در معاونت شهرسازی شهرداری قرار دارد ابراز کرد: این دبیرخانه همچنان مشغول پیگیری برنامه خود در این زمینه است.

وی با تأکید بر اینکه چندین فضای خانه مادر و کودک که در پارک‌های همدان احداث شده اما نیمه تمام بود را به اتمام رساندیم که ازجمله آن می‌توان به پارک شهید نوروزی در شهرک مدنی اشاره کرد، افزود: طی جلسه آتی کمیسیون فرهنگی شورا، به‌دنبال آن هستیم که یکی از خانه‌ها را به مؤسسات که در حوزه تربیت فعال

است در صورت موافقت اکثریت شورا واگذار کنیم. رئیس کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر همدان با تأکید بر اینکه این واگذاری با هدف جلب مشارکت مردمی انجام خواهد شد تصریح کرد: در پارک واقع در شهرک مدنی نیز به‌دنبال تحقق این

فضا هستیم.

حجت‌الاسلام صفری افلاکی با اشاره به اینکه اخیراً اجرای پروژه دیگری در بودجه شهر در این باب دیده شده اذعان کرد: چهار ماه قبل بود که با شهردار منطقه بازدیدي از پارک خاتم کرده و پیشنهاد دادیم که به پارک خانواده و مادر و کودک به‌عنوان پارک تخصصی تبدیل شود؛ بنابراین این مهم در جلسه آتی کمیسیون همانطور که عنوان شد مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا مصوبه لازم را دریافت کند.

وی با بیان اینکه می‌خواهیم همه برندهایی که همدان داشته را حفظ کنیم اذعان کرد: شورای ششم در صدد ایجاد یک نوع ایجاد شعار و برند جدید هم هست.

این عضو شورای اسلامی شهر همدان با بیان اینکه برای هر شهر بقیئناً در اخذ برند محدودیت وجود دارد اما می‌توان در بسیاری از زمینه‌ها از ظرفیت شعارها استفاده کرد گفت: بر این اساس بحث، همدان مهد کوهنوردی ایران زمین را نیز به‌عنوان شعار دنبال می‌کنیم.

حجت‌الاسلام صفری افلاکی با اشاره به اینکه این شعار نیز به‌صورت مردمی دنبال می‌شود افزود: شورا نیز از این مهم حمایت می‌کند.

وی در واکنش به این مسئله که ما به‌دنبال اطلاع از برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های شورا در خصوص شهر کودک‌محور در صدد گفت‌وگو با شما برآمديم بنابراین به‌نظر می‌رسد صحبت در خصوص شعار کوهنوردی خارج از بحث است تشریح کرد: بنده می‌خواهم بگویم ما شعارهایی که از قبل داشتیم و می‌توانیم داشته باشیم را در شورای ششم دنبال می‌کنیم.

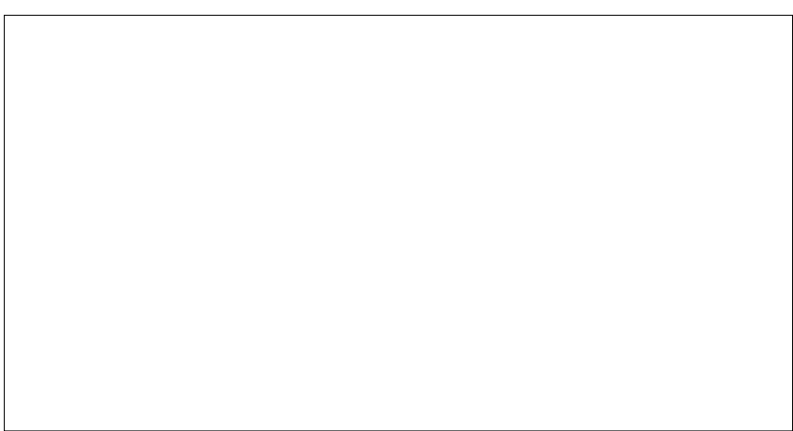
وی با توجه به سؤال مطرح شده در خصوص الزامات شهر کودک‌محور، به دیگر برندها و شعارهایی که به‌دنبال تحقق آن است پرداخت و گفت: مطالعه در خصوص برندسازی همدان به‌عنوان چهارمین شهر زیارتی کشور با وجود امامزادگان بسیار از دیگر شعارها و برندهایی است که دنبال می‌کنیم.

رئیس کمیسیون فرهنگی شورای اسلامی شهر همدان در پاسخ به این سؤال که در حوزه فرهنگسازی این موضوع (شهر کودک‌محور) به‌عنوان یک اولویت در این بخش کمیسیون فرهنگی چه رویکرد و سیاست‌گذاری‌هایی را دنبال می‌کند؟ عنوان کرد: در بسته‌های آموزشی، آموزش شهروندی بخشی به این مقوله پرداخته شده که این مهم در حوزه معاونت اجتماعی و کارگروه ویژه آموزش شهروندی مورد توجه است. حجت‌الاسلام صفری افلاکی ادامه داد: البته این مباحث را باید از دبیرخانه مربوطه به معاون شهرسازی شهرداری پرسید که گویی جزوات و کتابچه‌هایی به این امر اختصاص دادند.

مع‌الوصف با توجه به آنچه گفته به نظر می‌رسد شورای ششم برنامه و سیاست خاصی در حوزه تحقق واقعی شهر دوستدار کودک نداشته و همچنان فعالیت خود را محدود به تکمیل پروژه‌های موجود پیشین کرده حال آنکه یکی از مشکلات شهرهای امروزی نبود متناسب شهروندان نسبت به فرآیند مشارکت است، البته فرهنگ مشارکت به یک‌باره در یک نسل و جامعه نهادینه نمی‌شود بلکه مفاهیم فرهنگ مشارکت باید در طی سال‌های متمادی آموزش داده شود.

بنابراین می‌توان گفت بزرگ‌ترین معضل در راه رسیدن به شهر دوستدار کودک، آموزش مفاهیم شهروندی برای کودکان و در نظر داشتن فضاهایی متناسب آمزش داده است، در این راستا وجود زیرساخت‌های امن، شاد و باکیفیت در فضا همینطور نهادینه کردن دیدگاه مشارکتی برای کودکان در فرآیند آموزش، بستر را برای نیل به شهر دوستدار کودک فراهم می‌کند اما گویی فرهنگسازی و نهادینه کردن این گونه مفاهیم از دایره لغات مسئولان فرهنگی شهر خارج است.

نقش فضاهای عمومی بر سلامت روان شهروندان

زندگی برتر می‌شود: درحالی‌که در طراحی شهرها به این جنبه‌ها توجه چندانی نمی‌شود و سلامت روانی و اجتماعی افراد، بیشتر از روستاها در معرض آسیب قرار دارد، با توجه به اینکه جمعیت شهرها روزبه‌روز در حال افزایش است؛ بنابراین توجه به فضاهای عمومی شهر، امری ضروری به نظر می‌رسد.

فضاهای عمومی نامطلوب و فاقد کیفیت اجتماعی، کالبدی و خدمات شهری مانند میادین بزرگ بی‌کیفیت با کارکرد صرفاً ترافیکی و فضاهای فاقد تجهیزات و تسهیلات شهری، به جامعه‌گریزی افراد منجر می‌شود. محرومیت ساکنان مناطق حاشیه شهر از فضاهای جامع‌پذیر و پاسخ‌گو، قابلیت اجتماعی، تعامل و مشارکت محیطی شهروندان را با مشکل مواجه می‌کند؛ در چنین شرایطی، گسست اجتماعی و نبود شادابی و نشاط که لازمه سلامت عمومی جامعه است این مناطق شهری را تهدید می‌کند.

بررسی‌های مقایسه‌ای نشان می‌دهد که تصادفات خطرناک بیشتر در فضاهای شهری با طراحی نامناسب رخ می‌دهد. فضاهای شهری حاشیه و حومه، قربانی فضاهای شهری متن و مرکزی شده و بیشترین انزوا، گسست، ناامنی، نبود امنیت و نبود تعلق اجتماعی در فضاهای شهری حاشیه دیده می‌شود که نتیجه آن، پایین بودن نشاط و شادابی اجتماعی و بروز ناراضی‌تی و اغتشاش اجتماعی در این فضاها است. فرصت‌های کمتری برای فعالیت‌های فیزیکی مانند پیاده‌روی و حضور در مراکز خرید پیاده و مسیرها و فضاهای ایمن

با آسایش و سلامت روانی و فیزیکی شهروندان، یکی از اهداف طراحی شهری پایدار به شمار می‌رود که در سال‌های اخیر به‌ویژه در کشورها توسعه‌یافته گسترش زیادی داشته و ارائه راهنماها و معیارهای طراحی برای آسایش روانی و شادکامی، سلامت و آیینی شهروندان از نتایج چنین رویکردی بوده است.

فضاهای باز و سبز محلی، برنامه‌ریزی فضاهای شهری پیاده، ایجاد محلات متراکم با کاربری‌های مختلط مسکونی، تجاری و اداری، اجرای طرح‌های

شهری میان‌افزا در فضاهای باز و بدون استفاده، افزایش دسترسی فیزیکی و بصری ساکنان به طبیعت از طریق طراحی طبیعت‌گرا، ایجاد فرصت‌های فرهنگی اجتماعی، تجاری و تفریحی در محله، کاهش وابستگی زندگی شهری به اتومبیل از طریق تجهیز محلات به خدمات عمومی نظیر مدارس محله‌ای، توسعه شبکه حمل‌ونقل بین محلی و ارتقای کیفیت فضاهای جمعی در مراکز محلی متناسب با گروه‌های جمعیتی استفاده کننده، از راهبردهای پایدار برای ارتقای سلامت

روانی در محیط شهری شناخته شده است. بدیهی است افزایش کارایی فضاهای عمومی، محیط و منظر شهری و استفاده بیشتر شهروندان و ترویج و گسترش فعالیت فیزیکی، به شادکامی و سرزندگی شهروندان منجر خواهد شد.

فیزیولوژیکی، می‌تواند تأثیرات مثبتی بر ساکنان این فضاها داشته باشد. اصولاً فضای عمومی مناسب در شهرها افزون بر سلامت جسمانی موجب آرامش روان، یازده کاری بیشتر و کیفیت

سپهرغرب، گروه شهر؛ وجود فضاهای عمومی شهری از لحاظ روانی و فیزیولوژیکی، می‌تواند تأثیرات مثبتی بر ساکنان این فضاها داشته باشد. اصولاً فضای عمومی مناسب در شهرها، افزون بر سلامت جسمانی، موجب آرامش روان، یازده کاری بیشتر و کیفیت زندگی برتر می‌شود؛ درحالی‌که در طراحی شهرها به این جنبه‌ها توجه چندانی نمی‌شود.

بر اساس مقاله‌ای از میلاد حیرانی‌پور؛ کارشناس ارشد انرژی و معماری، در جوامع پویا و سرزنده شهری در طول زمان و در جهت تحقق ایده‌آل‌ها و نیازهای ساکنان شهر، فضاهای مختلف و تنوعی پدید می‌آید که درمجموع، منظر شهری را شکل می‌دهد.

فضاهای عمومی شهری می‌تواند نقش مهم و تأثیرگذاری بر آرامش روانی و شادکامی انسان معاصر ایفا کند و رابطه میان فرد و عناصر طبیعی را به نحو مطلوبی برقرار سازد. در این میان سلامت روانی اقشار جامعه، یکی از مباحث مهم در بیشتر جوامع امروزی بوده که نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های دقیق و صحیح است؛ مسلماً تا آن کشورها در این زمینه برنامه نداشته باشند با مشکلات زیادی مواجه خواهند شد.

این مشکلات نه‌تنها زندگی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد و موجب از دست رفتن استقلال آن‌ها و عوارض جسمانی، روانی، اجتماعی و اقتصادی می‌شود، بلکه تأثیرات مهمی بر سیستم‌های بهداشتی و درمانی جامعه می‌گذارد و منجر به صرف هزینه‌های انسانی و اجتماعی کلانی می‌شود؛ همچنین منابعی را به‌صورت نامتناسب جذب می‌کند که می‌توانست برای رفع سایر مشکلات بهداشتی جامعه مورد استفاده قرار بگیرد.

بحران سلامت روانی و شرایط نامناسب فضاهای عمومی شهری در ایجاد جسمی و روانی، فضاهای شهری و مسکونی معاصر را تهدید می‌کند. نبود امنیت در فضاهای شهری و سکونت، انزوا، افسردگی و گسست اجتماعی در محلات شهر از عوامل مزمن شهری و محیطی است. در چنین شرایطی، اتخاذ رویکردهای نوین برنامه‌ریزی و طراحی محیط بازی ارتقای سلامت محیطی شهروندان ضروری است. طراحی فضاهای عمومی باز و محلات شهری متناسب